

Instrumente pentru realizarea diagnozei în școli
Un ghid prietenos

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

Coordonare editorială: Mara Ghidorzi - Afol Metropolitana

Text: Daniela Cherubini, Elisabetta Cibelli, Sveva Magaraggia

Supervizare științifică: Sveva Magaraggia - University of Milan Bicocca, Daniela Cherubini - Cà Foscari
University of Venice, Mara Ghidorzi - Afol Metropolitana

Contribuții: Alessandra Folcio - Action Aid Italia, Maria Sole Piccioli - Action Aid Italia

Cuprins

1. Introducere	2
2. Faza exploratorie: metodologia focus-grupului	5
2.1 Focus grupurile in YOUTH FOR LOVE	6
2.2 Câți și ce fel de participanți sunt implicați în focus-grupuri	7
2.3 Construirea unui spațiu sigur	10
2.4 Rolul moderatorului și împărtășirea experiențelor personale	12
3. Indicații practice	
3.1 Cum să organizezi un focus-grup	13
3.2 Analiza și codificarea datelor	15
Anexa 1 Ghid de focus-grup pentru elevi: un exemplu	17
Annex 2 Ghid de focus-grup pentru profesori: un exemplu	21
Bibliografie	25

1. Introducere

Proiectul **YOUTH FOR LOVE**, co-finanțat de către Uniunea Europeană – Programul Justiție, Consumatori și Egalitate de Gen, își propune să dezvolte, să implementeze și să evalueze un program educațional integrat, în 12 licee din 4 țări europene (Italia, România, Grecia și Belgia), program care va contribui la prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen printre adolescenți și care va crește gradul de conștientizare, atât pentru personalul didactic cât și pentru elevi, cu privire la consecințele violenței de gen și la procedurile care trebuie aplicate în aceste cazuri.

La nivel european, proiectul prevede:

- ❖ Dezvoltarea instrumentelor și metodelor educaționale pentru prevenirea și gestionarea cazurilor de violență de gen în 12 licee europene;
- ❖ Creșterea gradului de conștientizare a 1.200 de elevi, fete și băieți, folosind instrumente educaționale practice pe tema violenței de gen;
- ❖ Instruirea și sprijinirea a 180 de profesori și personal didactic în gestionarea și prevenirea cazurilor de violență de gen;
- ❖ Implicarea a 2 milioane de tineri europeni într-o campanie de comunicare pe tema stereotipurilor și a violenței de gen, campanie realizată prin intermediul unui web-site și a unui joc online.

Organizațiile partenere în proiect sunt: ActionAid Italia (Italia), ActionAid Hellas (Grecia), UC Limburg (Belgia), AFOL - Agenția Metropolitană de Instruire, Orientare și Plasare la Locul de Munca Milano (Italia) și CPE - Fundația Centrul Parteneriat pentru Egalitate (România).

Materialul de față se adresează personalului didactic (profesori, consilieri școlari, diriginți) cu intenția de a oferi un set de instrumente ușor de utilizat, care să sprijine școlile interesate de replicarea programului educațional Youth4Love, pas cu pas, în realizarea diagnozei școlii (culegerea și analiza datelor). Diagnoza școlii oferă informații relevante, care fundamentează pregătirea intervențiilor educaționale, contextualizarea și adaptarea acestora în funcție de caracteristicile, contextul și nevoile școlilor.

Diagnoza, dacă este bine pregătită, permite colectarea, organizarea și analiza datelor importante referitoare la:

- ❖ percepțiile elevilor și ale personalului didactic despre feminitate / masculinitate, roluri de gen, sexualitate, violență de gen, bullying și cyber-bullying;
- ❖ proceduri formale și informale de implementat în școală în cazurile de violență de gen
- ❖ nivelul de conștientizare cu privire la subiect, inclusiv cartografierea inițiativelor anterioare implementate în școală pe această temă
- ❖ analiza contextului și a nevoilor clasei / școlii în care se dorește intervenția.

Setul de instrumente este compus dintr-un ghid și o serie de documente care pot fi folosite ca exemplu, respectiv:

- ❖ 1 prezentare a activităților care fac parte din diagnoza școlii, pentru elevi, părinți și personalul didactic;
- ❖ 1 ghid de focus grup pentru elevi;
- ❖ 1 ghid de focus grup pentru personalul didactic;
- ❖ 1 formular de consimțământ informat pentru minori și 1 formular de consimțământ informat pentru adulți;
- ❖ 1 ghid de evaluare a existenței procedurilor formale / informale privind violența de gen în școală

Ghidul de față conține o serie de indicații metodologice și proceduri care trebuie aplicate înainte de desfășurarea programului educațional ce vizează prevenirea și gestionarea episoadelor de violență care apar în mediul școlar. Însă, având în vedere natura fenomenului, vor fi aduse în discuție și cazuri de violență din trecut sau din prezent produse în afara școlii.

Școala poate fi un factor cheie, capabil să identifice și să gestioneze situațiile de violență, colaborând cu instituțiile publice și cu ONG-urile care se ocupă de diverse aspecte ale acestui fenomen. Din acest motiv, rolul pe care școala îl are în lupta împotriva violenței este crucial: definirea modalităților de intervenție și programele educaționale integrate sunt fundamentale nu numai pentru a preveni și gestiona cazurile de violență de gen care apar în contextul școlar, dar și pentru a aborda rădăcinile culturale ale de violenței¹, susținute de stereotipuri și relații de gen, tipice culturilor patriarhale și sexiste.

De aceea, obiectivele proiectului YOUTH FOR LOVE includ:

- ❖ Dezvoltarea de instrumente și metode educaționale pentru prevenirea și gestionarea violenței, pe baza datelor și nevoilor specifice fiecărei școli;
- ❖ Creșterea gradului de conștientizare asupra dinamicii situațiilor de violență, prin folosirea unor module de predare adaptate;
- ❖ Implicarea elevilor și a personalului didactic, atât profesori, cât și alți membri ai personalului școlii, în activități care să le scadă gradul de toleranță la orice tip de violență în mediul școlar;
- ❖ Formarea personalului didactic în problematica violenței de gen

¹ Magaraggia e Cherubini, 2013

2. Faza exploratorie: metodologia focus-grupului

Cel mai potrivit instrument pentru a explora percepțiile, experiențele și nevoile grupului-țintă analizat este focus-grupul.

Focus-grupul (FG) este o metodă calitativă de colectare a datelor, utilizată în cercetarea socială, care se bazează pe informațiile ce provin dintr-o discuție de grup pe un subiect sau o temă pe care cercetătorul dorește să o investigheze în profunzime². Este un instrument deosebit de eficient pentru:

- ❖ Analizarea nevoilor unui grup, organizație sau instituție (în acest caz instituția de învățământ);
- ❖ Activarea proceselor participative;
- ❖ Facilitarea proceselor de învățare;
- ❖ Evaluarea impactului unui serviciu sau proiect (focus-grupul este principala metodă folosită pentru demersurile de evaluare calitativă).

FG este un instrument versatil care își propune nu numai să clarifice ceea ce crede un grup de oameni despre o anumită problemă și sentimentele pe care le trezește în fiecare persoană din grup, ci și să observe procesele de construire a consensului în cadrul unui grup, precum și metodele utilizate de indivizi ca să-și exprime poziția și să-și apere punctele de vedere diferite de ale celorlalți. Uneori, pe parcursul unui focus-grup, se poate observa procesul care duce la formarea unei opinii pe tema de studiu (de exemplu: în marketing, se observă reacția la un produs nou). Alteori, în cazul opiniilor deja consolidate, FG facilitează o evaluare a cât de solide sunt aceste opinii și, în timpul discuției, permite observarea modului în care participanții își schimbă sau își păstrează opiniile respective.

Discuțiile sunt facilitate prin:

- ❖ Întrebări reciproce;
- ❖ Cereri de clarificare și informații suplimentare;
- ❖ Solicitarea de opinii;
- ❖ Detectarea punctelor slabe din argumentații.

În general, participanții vorbesc în mare parte despre problemele pe care moderatorul le aduce în discuție.

Gradul de consens detectat printr-o discuție de grup nu se traduce neapărat printr-o concluzie, ci oferă informații fundamentale care îi ghidează pe cei care trebuie să ia decizii.

În acest caz specific, pe tema violenței în cadrul școlii și în afara acesteia, este posibil ca pe parcursul discuțiilor să se contureze conținutul și metodele pentru intervențiile educaționale ulterioare. Mai exact, focus grupul permite:

² Zammuner, 2003; Frisina, 2010

- ❖ Înțelegerea mai detaliată și în profunzime a nevoilor persoanelor intervievate³;
- ❖ Calibrarea procedurilor de intervenție ad-hoc, alegerea modalităților de colaborare cu celelalte instituții și organizații locale care se ocupă de violența de gen, discutarea unor propuneri de soluții adecvate pentru problemele care apar;
- ❖ Alegerea unor modalități mai potrivite de a reprezenta problemele persoanelor care se confruntă cu situații de violență, în diferitele sale forme.

2.1 Focus-grupurile în YOUTH FOR LOVE

Prima fază a proiectului YOUTH FOR LOVE a constat într-un demers de evaluare inițială a situației în fiecare școală implicată, care a presupus o cercetare cantitativă (realizată prin intermediul unui chestionar) și o explorare calitativă a nevoilor și caracteristicilor fiecărei școli. Focus-grupurile au fost folosite ca instrumente de cercetare calitativă pentru a culege informații despre subiect și a afla experiențele elevilor¹ în legătură cu situațiile de violență în care au fost implicați sau la care au fost martori.

Metodologia proiectului a presupus organizarea de focus-grupuri cu elevi și personalul școlii (profesori, diriginți, consilieri școlari).

Focus-grupurile realizate cu elevii care participă la proiectul YOUTH FOR LOVE au avut următoarele obiective:

- ❖ Înțelegerea violenței cu care se confruntă elevii, fete și băieți, în special a situațiilor de violență legate și / sau care apar în contextul școlar;
- ❖ Înțelegerea mai profundă a violenței de gen de care au suferit, pe care au provocat-o sau la care au fost martori, fetele și băieții;
- ❖ Cunoașterea percepțiilor elevilor asupra mediului școlar, în termeni de siguranță și protecție împotriva oricăror episoade de violență care pot apărea în contextul respectiv;
- ❖ Identificarea de inițiative sau servicii care permit școlilor să prevină și să gestioneze situațiile de violență.

Focus-grupurile au implicat aproximativ 480 de elevi din 12 licee din 4 țări europene (Italia, Belgia, Grecia, România). În fiecare școală au fost organizate 4 sau 5 focus-grupuri, fiecare cu durata de aproximativ 90 de minute. Grupurile au fost formate de profesorii coordonatori, iar solicitarea inițială a fost crearea a cel puțin 1 grup format doar din fete, 1 grup format doar din băieți și 1 grup cu o compoziție mixtă. Această împărțire este utilă pentru analizarea diferitelor percepții ale violenței, care sunt adesea condiționate de identitatea de gen. Indiferent de tipul de școală sau de mediul familial, cercetarea calitativă realizată prin focus-grupuri a relevat că aproape toți băieții și toate fetele au avut o experiență timpurie cu violența. Atât fetele cât și băieții au vorbit în cunoștință de cauză și în detaliu despre propriile lor experiențe cu violența de gen, exprimându-și dorința de a împărtăși aceste probleme și experiențe în spații sigure și protejate.

³ Albanesi, 2004

În afară de elevi, 240 de cadre didactice au fost implicate în focus-grupuri cu următoarele obiective:

- ❖ Analizarea experiențelor participanților legate de violența de gen, în special a experiențelor întâmplătoare în contextul școlar
- ❖ Extinderea rolului școlii în gestionarea dinamicii violenței
- ❖ Analizarea acțiunilor și instrumentelor concepute pentru prevenirea și gestionarea violenței
- ❖ Formularea unor instrumente, inițiative sau servicii suplimentare pe care școala, în colaborare cu instituțiile și organizațiile locale responsabile, le-ar putea implementa pentru prevenirea și gestionarea violenței.

2.2 Câți și ce fel de participanți sunt implicați în focus-grupuri

Analiza contextului

Înainte de a organiza focus-grupurile, este recomandabil să colectați informații preliminare cu privire la context și la grupul de referință, mai ales când subiectul care va fi cercetat este violența. Este esențial să colectați informații generale despre școală (zona în care este situată, cartierele în care locuiesc elevii, unde au învățat anterior, felul în care este percepută școala în zonă) și despre contextul specific al claselor participante la discuții (de exemplu, dacă există cazuri particulare de dificultăți, dacă persistă situații grave de discriminare sau conflict etc.). Aceste informații permit moderatorilor să adapteze direcția discuției la context și/sau să concentreze discuția pe zonele care sunt considerate mai urgente și/sau necesare. De aceea, co-planificarea unor întâlniri cu cadrele didactice pentru discutarea contextului social și școlar joacă un rol important.

Compoziția grupului

Participanții la focus-grup variază de obicei între 6 și 10 persoane. Cu toate acestea, pe un subiect delicat precum violența, este esențial să menținem numărul de participanți la discuție la maximum 8 băieți/fete. Chiar și pentru personalul didactic, numărul nu trebuie să depășească niciodată 10 persoane. În unele cazuri, când contextul este deosebit de dificil, de exemplu, atunci când participanții la FG au experimentat episoade de violență, este esențial să reducem numărul de participanți, pentru a garanta spațiul necesar pentru a vorbi cu toți participanții, pentru a limita posibilitatea apariției conflictelor și a permite moderatorilor să gestioneze mai bine aspectele emoționale legate de împărtășirea unor episoade de violență.

Focus-grupul reprezintă o tehnică calitativă, prin urmare nu este necesară constituirea unui eșantion reprezentativ. Aceasta înseamnă că subiecții implicați în FG nu trebuie să fie reprezentativi pentru o populație în sens statistic; mai degrabă trebuie să urmeze logica „semnificativității”, asigurându-ne că acele categorii

considerate relevante pentru înțelegerea fenomenului sunt reprezentate în mod corespunzător (Stagi 2000)⁴. Prin urmare, o selecție atentă a participanților din această perspectivă este vitală.

Omogen vs Eterogen

Referitor la compoziția FG, pot exista demersuri de cercetare care necesită un grup omogen de participanți, sau altele la care trebuie invitat la discuții un grup eterogen. În ambele cazuri, este foarte important ca toate persoanele care iau parte la discuție să aibă ceva de spus despre subiect, fără a fi necesar să aibă același nivel de experiență sau să reprezinte același punct de vedere.

În cazul nostru, este important să punem în prim-plan omogenitatea internă a grupului din punct de vedere al vârstei și al statutului socio-economic (de exemplu, în școală, ar fi bine să NU organizați focus-grupuri în care să fie împreună elevi și cadre didactice).

O posibilă opțiune ar fi să avem un grup omogen din punct de vedere al genului, pentru tematici în care prezența simultană a bărbaților și a femeilor ar putea inhiba libera exprimare.

În focus-grupurile în care tema este violența de gen, separarea grupurilor de fete/femei și băieți/bărbați, ar putea, pe de o parte, să favorizeze o mai mare libertate de exprimare și o înțelegere reciprocă a formelor specifice de violență la fiecare dintre cele două sexe. Pe de altă parte, ar putea consolida implicit unele stereotipuri legate de reprezentarea culturală a violenței și ar exclude din procesele de învățare și conștientizare sexul care nu participă la discuții.

Prin urmare, nu există o rețetă precisă în afară de a face alegerea cea mai potrivită contextului, în acest caz, contextul școlar și clasele în care se desfășoară FG. Pentru a lua decizia dacă formăm grupuri separate pe sexe, este întotdeauna utilă o discuție preliminară cu profesorii coordonatori din școlile implicate.

O multitudine de diferențe

Pe lângă dimensiunea de gen, este important să luăm în considerare multe alte surse de diferențiere (clasă socială, origine culturală, orientare sexuală - dacă sunt cunoscute și/sau declarate etc.) care există în școală (și, în general, în societatea contemporană, care este plurală prin definiție) și care sunt relevante pentru înțelegerea fenomenului. Chiar și în aceste cazuri, alegerea de a favoriza eterogenitatea sau omogenitatea în componența grupurilor depinde de considerente specifice, legate de obiectivele și contextele cercetării. De exemplu, în teorie, un grup eterogen din punct de vedere social și cultural prezintă multe avantaje: permite compararea proceselor de gândire din diferite culturi și/sau clase sociale, evidențiind reprezentările culturale diferite ale multiplelor forme de violență. De asemenea, lasă deschisă posibilitatea de a scoate la iveală și de a cerceta anumite experiențe specifice de violență împotriva femeilor, care par a avea o incidență mai mare în unele țări de origine și „culturi” (de exemplu, mutilarea genitală a femeilor, căsătoriile forțate, etc.)⁵.

⁴ cfr. Stagi Luisa, *Il focus group come tecnica di valutazione. Pregi, difetti, potenzialità*, in *Rassegna Italiana di Valutazione* • n. 20 • ottobre-dicembre 2000

⁵ Problema diferenței culturale este la fel de importantă în componența grupurilor și, ulterior, în analiza conținutului care rezultă din FG, ca și alte considerente. Împreună cu alte variabile (de exemplu, clasa socială), contribuie efectiv la transformarea școlilor și a societății în comunități plurale interculturale. Diferențele origini sociale și culturale ale participanților la focus-grup ne permit să detectăm contextual multiplicitatea punctelor de vedere datorată diferitelor abordări, reprezentări și modalități de a răspunde la violență în funcție de diferite procese de gândire, modele

În cadrul proiectului YOUTH FOR LOVE, clasele implicate în focus-grupuri au fost compuse din elevi din medii diferite, culturale, sociale și economice.

În ceea ce privește personalul didactic, eterogenitatea poate fi garantată și prin implicarea personalului cu roluri diferite în cadrul școlii. Această alegere a fost făcută și cazul proiectului YOUTH FOR LOVE.

Familiar vs Străin

O altă problemă care influențează alegerile metodologice în componența grupurilor se referă la gradul de familiaritate sau necunoaștere dintre participanți. Faptul că participanții nu se cunosc între ei ar putea avea ca efect:

- ❖ O mai bună protecție a vieții private
- ❖ O mai mare deschidere pentru discutarea unor întâmplări considerate „compromițătoare”;
- ❖ Reducerea conformismului și a asumării stereotipurilor;
- ❖ Reducerea riscurilor de manipulare a procesului de grup (jargon, dinamică relațională și de putere etc.).

Cu toate acestea, prin plasarea în grup a elevilor din clase diferite ale aceleiași școli, există riscul de a nu reuși să declanșăm transformarea dinamicii grupului într-una care să favorize împărtășirea de experiențe delicate.

În cazul elevilor aparținând aceleiași clase, discuțiile zilnice deja experimentate în pauze sau în timpul orelor pot să ajute în cadrul focus-grupului, prin:

- ❖ Ajungerea mai rapidă la niveluri mai profunde ale discuției;
- ❖ Un climat mai mare de intimitate și schimb liber de opinii;
- ❖ Consolidarea relațiilor, împrietenire;
- ❖ Acordarea unei atenții crescute celorlalți și o cunoaștere reciprocă mai bună a poveștilor de viață;
- ❖ Posibilitatea de a dezamorsa dinamica conflictuală existentă în cadrul grupului;
- ❖ Creșterea conștiinței de sine și cunoaștere a celorlalți.

Împărtășirea de experiențe și evenimente din viață, dacă sunt bine gestionate și susținute de activitatea educațională ulterioară, poate declanșa un proces care transformă dinamica relațională și ajută la crearea și menținerea unei stări de bine a elevilor, atât în contextul școlar, cât și în afara acestuia.

În cazul cadrelor didactice, este de preferat participarea voluntară la focus-grup. Forțarea unui adult să împărtășească experiențe personale sau să se expună în legătură cu probleme sensibile ar putea fi chiar contraproductivă dinamicii grupului.

Punerea împreună a persoanelor care au deja un anumit grad de conștientizare asupra temei poate contribui la un rezultat de succes al focus-grupului.

culturale, mentalități și subculturi. Este esențial să clarificăm că elementul diferențelor culturale nu trebuie obiectivat și nu ar trebui considerat o variabilă imuabilă în timp.

Evitați improvizația

În selectarea participanților la focus-grupuri este important să:

- ❖ Evitați punerea împreună, în același grup, a elevilor/personalului didactic care au conflicte vechi; altfel există riscul să submineze discuțiile cu probleme legate de relațiile lor personale, ceea ce poate să inhibe participarea celorlalți membri ai grupului și exprimarea altor opinii;
- ❖ Împărțiți între diferite grupuri cazurile cele mai dificile sau cele care prezintă situații sau experiențe neobișnuite, în cazul în care sunt cunoscute.

Pentru a încuraja participarea elevilor, fete și băieți, este necesar:

- ❖ Să-i convingeți că este un proiect de cercetare interesant, care merită participarea;
- ❖ Să le explicați că, pentru a îmbunătăți atmosfera de la școală, avem nevoie de opiniile lor și că avem nevoie să ne povestească despre experiențele lor;
- ❖ Să facilitați participarea prin alegerea de locuri și ore accesibile și compatibile cu activitățile educaționale și angajamentele extrașcolare ale elevilor.

O posibilă procedură de recrutare ar putea fi distribuirea unui pliant scurt în care sunt prezentate proiectul, obiectivele, modul de utilizare a datelor. Oferiți-le profesorilor o prezentare succintă, astfel încât să o poată citi elevilor. În această prezentare, puteți indica deja data, ora și locul unde se organizează focus-grupul, precum și persoana de contact. Contactul preliminar cu participanții sau cu cei care mediază relația cu aceștia este esențial pentru pregătirea elevilor pentru participarea lor conștientă și motivată la focus-grup.

Pentru a încuraja participarea personalului didactic este necesar:

- ❖ Să-i convingeți că acesta este un proiect de cercetare interesant care merită participarea, inclusiv în vederea îmbunătățirii abilităților lor pedagogice
- ❖ Să le explicați că pentru a îmbunătăți atmosfera de la școală avem nevoie de punctele lor de vedere, avem nevoie ca ei să vorbească despre experiențele lor și relația lor cu elevii
- ❖ Să facilitați participarea prin alegerea de locuri și ore ușor accesibile și compatibile cu activitățile educaționale și angajamentele lor extrașcolare.

Explorarea temelor legate de violență poate provoca un impact emoțional puternic, mai ales dacă acest subiect de discuție nu este contextualizat și explicat cu atenție destinatarilor focus-grupurilor. Cercetările anterioare demonstrează că adolescenții sunt dispuși să compare lumea lor cu lumea adulților atunci când sunt încurajați să reflecteze asupra vieții lor. Primul contact cu aceștia și cu personalul didactic trebuie pregătit în detaliu, cu atenție.

Să vă așteptați ca atât băieții cât și fetele, precum și personalul didactic, să fi avut deja o experiență directă de violență, într-o formă sau alta.

2.3 Construirea unui spațiu sigur

Imediat ce ați luat contact cu grupul de participanți, trebuie să începeți să construiți o relație de încredere reciprocă.

Momentul de dinainte de prima întrebare este crucial.

Înainte de începerea focus-grupului, este important să vă asigurați participanții cu privire la regulile de confidențialitate (și să aveți semnat formularul de consimțământ pentru utilizarea datelor cu caracter personal - *a se vedea atașamentul*).

Sublinierea faptului că informațiile colectate vor fi protejate și vor rămâne anonime, chiar și în cazul publicării rezultatelor, ajută la crearea unei atmosfere relaxate și definește spațiul și timpul focus-grupului ca pe un context protejat și sigur. Informațiile cuprinse în Manualul de training Fiocco Bianco⁶ sunt foarte utile pe această temă. Conceput pentru profesori, manualul conține informații și sugestii despre cum ar fi bine să se desfășoare activitățile educaționale cu privire la violența de gen în licee. Manualul subliniază că, „spre deosebire de ceea ce se întâmplă în timpul unei lecții normale, profesorul, cercetătorul, facilitatorul sau lucrătorul de tineret care acționează ca moderator în realizarea unui exercițiu sau în organizarea unei activități pe această temă, are un rol deosebit în a crea un mediu protejat corespunzător” (pag. 13-14). Mai mult, în stabilirea regulilor discuției, este important să subliniem confidențialitatea informațiilor care apar din discuție.

La începutul focus-grupului, este esențial să specificați că locul în care are loc întâlnirea, constituie un „refugiu sigur și protejat” și să stabiliți un set de reguli clare, împărtășite de toți participanții, prin care:

- ❖ fiecare participant este obligat să respecte confidențialitatea celor auzite în timpul întâlnirii
- ❖ fiecare participant are datoria de a respecta și de a nu judeca ceea ce este împărtășit de ceilalți, în special în situațiile în care există o diferență între propriile experiențe și/sau opiniile și experiențele exprimate de ceilalți participanți
- ❖ fiecare participant se angajează să nu divulge în afara grupului experiențele împărtășite de ceilalți participanți
- ❖ fiecare participant este liber să părăsească discuția în orice moment, dacă conținutul acesteia este prea dificil de gestionat emoțional.

Tema violenței (nu doar cea sexuală) poate avea un impact emoțional puternic și imprevizibil. Posibilele reacții emoționale sunt imprevizibile pentru moderator, care nu cunoaște, de regulă, experiențele anterioare sau actuale de violență directă sau indirectă ale participanților și circumstanțele în care au apărut. Moderatorul are un rol central în a ajuta participanții să înțeleagă că violența ne afectează pe toți și că este un fenomen foarte răspândit în societatea noastră.

Raportul ISTAT din 2014 arată că, deși comparativ cu 2006, unele forme de violență au scăzut în rândul celor foarte tineri, procentul femeilor care au suferit violență fizică sau sexuală între 16 și 24 de ani este de 27,1%.

La nivel european, 33% dintre femei au suferit o formă de violență psihologică și/sau sexuală și 55% dintre femei s-au confruntat cu situații de hărțuire și hărțuire sexuală (inclusiv la locul de muncă)⁷; un fenomen răspândit, din păcate, care trebuie luat în considerare la realizarea unui focus-grup pe aceste teme.

⁶ Manualul este disponibil și poate fi consultat on-line aici

https://web.archive.org/web/20090411002021/http://www.fioccobianco.it/testi/pdf/Manuale_DEF_6-12-2007.pdf

⁷ EPRS European Parliamentary Research Service, Martie 2018

Repetarea regulilor comune de protecție și respectare a vieții private pe parcursul întâlnirii ajută atât la limitarea cazurilor de abatere de la regulile stabilite, cât și la dezvăluirea unor situații delicate și la menținerea unui climat de încredere reciprocă între participanți.

Problema confidențialității și a vieții private privește în mod evident și profesorii, datorită rolurilor lor duale, ca profesioniști dar și ca bărbați și femei.

2.4 Rolul moderatorului și împărtășirea experiențelor personale

Sarcina principală a moderatorului este de a facilita discuția și de a încuraja dezbateră. Stilul său poate fi mai mult sau mai puțin directiv, în funcție de ceea ce a stabilit echipa care implementează proiectul. În general, ghidurile de focus-grup sunt reprezentă cadru semi-structurat, care trebuie adaptat la contextul particular al fiecărui grup, precum și la prioritățile și situațiile neprevăzute care apar în timpul discuției. În general, au fost identificate 2 stiluri diferite de conducere a discuțiilor:

- ❖ Stilul non-directiv, în care moderatorul lansează subiectul și lasă discuția să se desfășoare în mod liber, direcționând-o cu întrebări din când în când.
- ❖ Stilul managerial, în care moderatorul preia un control strâns atât asupra conținutului, cât și asupra interacțiunilor dintre participanți.

În general, un bun set de abilități pentru moderator include:

- ❖ Flexibilitate și adaptabilitate
- ❖ Conștientizarea stilului de comunicare al fiecărei persoane
- ❖ Abilități de ascultare
- ❖ Concentrare asupra sarcinii și a obiectivului cercetării
- ❖ Abilități de observare
- ❖ Capacitatea de a se abține de la a vorbi și de a nu interveni pentru a corecta sau a repeta
- ❖ Capacitatea de a înțelege semnificațiile specifice fiecărui context

În focus-grupurile care abordează tematica violenței, este necesar ca persoana care gestionează discuția să cunoască nu numai literatura de specialitate și conținutul dezbătut, dar și să conștientizeze aspectele sociale și emoționale ale fenomenului și să cunoască practicile și metodele folosite de cei care lucrează în asistența victimelor violenței. Acest lucru este util în gestionarea posibilelor situații de prezență a victimelor violenței în cadrul grupului. Cu toate acestea, pentru a respecta mandatul de cercetare al proiectului, este esențial ca perspectiva „lucrătorului în servicii sociale” să nu prevaleze în fața perspectivei cercetătorului.

Competențele specifice legate de violență permit, de asemenea, moderatorului să evite situațiile de re-victimizare sau victimizare secundară. Interzisă în mod explicit de art. 18 din Convenția de la Istanbul (2011), victimizarea secundară reprezintă actele de re-traumatizare a unei victime având un rezultat indirect asupra stării de sănătate, fizică și mentală a victimei, cauzat de reacția indivizilor și instituțiilor față de ea. Victimizarea secundară presupune comportamente precum: lipsă de atenție și empatie, blamarea victimei, subminarea credibilității victimei, refuzul ajutorului. Adesea, victimizarea secundară are loc în contact cu

instituțiile publice, contexte în care victima se simte forțată să povestească propria experiență de violență, având ca efect reluarea experienței și consolidarea suferinței.

Procesele de victimizare secundară sunt adesea caracterizate de incapacitatea de a înțelege nevoile și limitele pe care le au, ca și emoțiile pe care le retrăiesc cei care au suferit acte de violență, atunci când își împărtășesc experiența. Prin urmare, este important ca moderatorul FG să poată percepe starea emoțională a celui/celei care împărtășește, să nu judece, ci să-și exprime empatia, scoțând în evidență puterea victimei și dând curs oricărei solicitări de a ieși din grup⁸.

Împărtășirea experiențelor personale, deși dificil de gestionat, este necesară și aduce valoare. Scoaterea la suprafață a experiențelor de violență, directe sau indirecte, este importantă nu numai în scopuri de cercetare, ci și pentru a declanșa procese interioare, individuale și colective, de redefinire a violenței, fie din postura de victimă, făptaș sau martor. În contextul unui focus-grup, se pune problema stabilirii unui spațiu sigur pentru relatarea episoadelor de violență fără a fi judecat, abordării violenței fără a întări falsele așteptări că este ușor să găsești o soluție, de a o face să fie înțeleasă folosind un limbaj comun.

Recunoașterea formelor în care violența apare și declanșarea proceselor de redefinire și conștientizare au loc într-o relație de respect reciproc. Ulterior, pot fi declanșate procese de transformare inclusiv la nivelul școlii. Aceasta va fi sarcina pe care profesorii și ceilalți membri ai personalului didactic trebuie să o îndeplinească, aplicând acțiuni adecvate la nivelul școlii și colaborând cu instituțiile și organizațiile din zonă, care se ocupă de violență.

La finalul focus-grupului este esențial să le oferim participanților adrese utile ale instituțiilor locale și ONG-urilor care lucrează în domeniul violenței de gen.

3. Indicații practice

3.1 Cum să organizezi un focus-grup

Înainte de a ajunge la școală sau oriunde va avea loc focus-grupul, este esențial să:

- ❖ Parcurgeți întrebările din ghidul de focus-grup și să aveți o copie tipărită a acestuia
- ❖ Solicitați un spațiu adecvat. Cerințe: sala de clasă trebuie să fie liniștită, cu scaune dispuse în jurul unei mese
- ❖ Aveți un tabel pentru prezență
- ❖ Să aveți pliante care trebuie distribuite la sfârșitul FG, cu numerele de telefon ale instituțiilor locale și ONG-urilor care se ocupă de violență, pentru a le contacta în caz de nevoie.

La școală, înainte de sosirea participanților:

- ❖ Pregătiți camera, apoi așezați scaunele în jurul mesei.
- ❖ Pregătiți aparatul de înregistrare (asigurați-vă că bateriile sunt noi), fișe, post-it-uri, ecusoane pentru nume, pixuri și orice altceva ați avea nevoie în timpul întâlnirii.

⁸“Manualul de training Fiocco Bianco”

La sosirea participanților:

❖ Completați datele din formularele de consimțământ (trebuie să agreeți împreună cu școlile modul de gestionare a formularelor de consimțământ; acolo unde sunt implicați minori, este obligatoriu să trimiteți mai întâi formularele părinților sau tutorilor)

❖ Creați o atmosferă relaxată și prietenoasă înainte de a începe.

Participanții ar trebui să ajungă în același timp, însă dacă acest lucru nu se întâmplă, în timp ce așteptați sosirea celor întârziați, vorbiți despre teme neutre. Decideți în prealabil cât timp sunteți dispuși să îi așteptați pe cei care întârzie.

N.B. Înainte de a iniția focus-grupul, este important să specificați că:

- ❖ toate informațiile colectate vor fi anonime, chiar și în cazul publicării rezultatelor cercetării;
- ❖ spațiul în care are loc focus-grupul este un „refugiu sigur și protejat” și să stabiliți reguli clare, împărtășite de toți participanții, prin care:
 - fiecare participant este obligat să respecte confidențialitatea celor auzite în timpul întâlnirii
 - fiecare participant se angajează să nu divulge în afara grupului experiențele împărtășite de ceilalți participanți
 - fiecare participant este liber să părăsească discuția în orice moment, dacă conținutul acesteia este prea dificil de gestionat emoțional.

Incepeti FG:

Porniți aparatul de înregistrat și așezați-l în centrul mesei.

Specificați:

- ❖ cum și de ce au fost aleși participanții
- ❖ subiectul general al discuției
- ❖ utilizarea aparatului de înregistrat și a informațiilor
- ❖ contextul în care are loc întâlnirea
- ❖ că opiniile tuturor sunt importante
- ❖ că toată lumea trebuie să aibă oportunitatea de a vorbi
- ❖ că oricine își poate exprima dezacordul cu ideile exprimate de ceilalți, respectând ideile care sunt diferite de ale sale
- ❖ că toată lumea este liberă să pună întrebări moderatorilor și celorlalți participanți
- ❖ că moderatorul va aduce subiectele în atenția grupului, care este invitat să le discute liber, în cadrul grupului, mai mult decât cu moderatorul
- ❖ că nimeni nu este obligat să vorbească; fiecare este liber să intervină dacă și când dorește
- ❖ că este nevoie să vorbească pe rând, astfel încât toate informațiile să poată fi înregistrate în mod clar

- ❖ că fiecare persoană este liberă să părăsească discuția în orice moment, dacă se simte inconfortabil să continue.

3.2 Analiza și codificarea datelor

Ca instrument de cercetare calitativă, focus-grupurile permit adunarea de informații abundente și valoroase despre o temă: pot oferi o bază de date calitativă foarte bogată. Adesea, notele moderatorului și impresiile sale sunt utile. O analiză corectă necesită o transcriere parțială/selectivă (în care doar cele mai importante informații sunt transcrise în scopuri de cercetare) sau o transcriere completă a înregistrărilor. În general, analiza conținutului se împarte în:

- ❖ Analiza tematică: sunt identificate anumite categorii analitice care corespund opiniilor și atitudinilor exprimate de participanți (Gobo 2005: 73). Prin aceste categorii este identificată, urmând o grilă de interpretare, gama de opinii apărute;
- ❖ Analiza conversației și a dinamicii interactive: acestea dezvăluie modul în care participanții au interacționat, modul în care se exprimă în legătură cu temele aprofundate în cadrul focus-grupului; această analiză poate contribui atât la elemente de formă cuprinse în raportul de cercetare, cât și la elementele de conținut;
- ❖ Analiza semiotică: analiza semnificațiilor, înțelegerea conținutului și a felului în care este codificat.

O trecere în revistă preliminară a conținutului colectat se face chiar pe parcursul focus-grupului (Krueger 2002). În acest scop, în timpul sesiunii de focus-grup, moderatorul poate să:

- ❖ Clarifice observațiile contradictorii și confuze din timpul discuției;
- ❖ Explice intervențiile criptice/neclare;
- ❖ Întrebe fiecare participant care sunt problemele pe care le consideră cele mai relevante;
- ❖ Rezume punctele cheie și să le împărtășească participanților.

Imediat după focus-grup, este important să:

- ❖ Să vă asigurați că totul a fost înregistrat corect;
- ❖ Etichetați înregistrarea;
- ❖ Schițați o diagramă a distribuției locurilor participanților în jurul mesei;
- ❖ Notați impresiile principale din cadrul procesului de focus-grup, temele cel mai des menționate, idei și observații
- ❖ Țineți o scurtă ședință cu asistentul de focus-grup (dacă este prezent);
- ❖ Colectați și depozitați materialele utilizate și materialele strânse în timpul sesiunii (ecusoane, fișe, post-it-uri, etc);

❖ Comparați cu alte focus-grupuri realizate cu același obiectiv, în același context (de ex. focus-grupuri desfășurate la aceeași școală);

În următoarea fază, este esențial să:

- ❖ Faceți o copie sau un back-up al înregistrărilor pe un computer;
- ❖ Transcrieți conversațiile din focus-grup;
- ❖ Ascultați înregistrările a doua oară, trecând în revistă notele luate în timpul focus-grupurilor,
- ❖ Recitiți notele de transcriere;
- ❖ Pregătiți instrucțiunile de interpretare și codificare a datelor;
- ❖ Scrieți un raport pentru fiecare focus-grup, care să conțină răspunsurile participanților pentru fiecare întrebare, adăugând, dacă este necesar, note de subsol;
- ❖ Comparați rapoartele cu cele pregătite de alți cercetători, dacă există.

După decodarea datelor, continuați cu:

- ❖ Analiza observațiilor care au apărut în toate focus-grupurile
- ❖ Compararea rezultatelor în funcție de categorii de analiză sau codare;
- ❖ Evidențierea principalelor probleme sau întrebări;
- ❖ Crearea de clasificări sau modele analitice;
- ❖ Descrierea în detaliu a rezultatelor, inclusiv utilizarea de note suplimentare.

Ultima etapă este realizarea raportului final, de obicei o sinteză generală, care argumentează rezultatele principale. În general, ordinea capitolelor din raport urmărește temele care fac obiectul cercetării, așa cum au fost ele stabilite în planul inițial.

Anexa 1 Focus grup pentru elevi: un exemplu

Direcția focus-grupului diferă în funcție de mandatul cercetării: în general, nu este posibil să oferim indicații restrictive privind întrebările care vor fi incluse în discuție, pentru că acestea trebuie să fie conectate cu temele pe care dorim să le explorăm folosind instrumentul de focus grup.

Acest ghid de focus-grup pentru elevi este oferit drept cadru semi-structurat, care trebuie adaptat la situațiile care apar și la răspunsurile oferite de participanți pe parcursul discuției.

În Youth for Love, instrumentul vizează explorarea următoarelor zone:

- Experiențele de violență, în special cele care s-au petrecut în contextul școlii
- Percepțiile privind școala ca fiind un mediu sigur sau nesigur
- Inițiativele și serviciile pe care școala le implementează sau ar trebui să le implementeze pentru a preveni și gestiona violența

INTRODUCERE (timp estimat 5 minute)

Mulțumim ca sunteți aici. După cum știți deja, v-am invitat să participați la acest focus grup (o discuție de grup) care vizează tinerii, violența și contextul școlar. Eu sunt cercetătoare și lucrez la Centrul Parteneriat pentru Egalitate.

Lucrez mult cu tinerii și lucrez în domeniul violenței de gen. Sarcina mea aici este să facilitez o discuție de grup, dar și o dezbatere, oferind spațiu pentru opinii diverse. Pentru ca acest lucru să se întâmple, aș vrea să stabilim niște reguli. Pentru a ușura fluxul conversației, vă propun să ne adresăm unii celorlalți utilizând prenumele. Numele meu e Livia.

Acesta este un proiect de cercetare care abordează adolescența, violența și contexe școlare diverse, finanțat de Uniunea Europeană.

Focus grupul este de fapt o discuție despre o multitudine de teme, și va dura 1 oră și 30 de minute. Nu vom lua pauze în acest timp – dacă se sună în acest timp vă voi ruga să rămâneți așezați. După focus grup veți avea la dispoziție câteva minute înainte de a vă întoarce în clasă pentru următoarea oră.

Sunteți cu toții elevi la această școală, la clase diferite. Ați fost selectați să participați pentru că aveți multă experiență care este valoroasă pentru proiectul nostru. Însă nu trebuie să rămâneți, dacă ceva vă face să vă simțiți neconfortabil, puteți pleca.

Ne interesează punctele voastre de vedere, ne interesează să auzim opiniile tuturor și ale fiecăruia dintre voi. Conversația noastră va fi înregistrată, pentru că este dificil să ne bazăm pe memorie și, mai ales, pentru că ne dorim să luăm în considerare toate opiniile pe care le veți oferi.

Doar noi vom avea acces la înregistrări, iar în publicația pe care o vom lansa numele vor fi fictive, și nu vom oferi date de identificare ale școlii.

Propun să facem un pact: ne luăm angajamentul să protejăm tot ceea ce va fi spus aici. Am dori ca acesta să fie un spațiu de siguranță. De asemenea, vă cer să respectăm ceea ce fiecare dintre noi spune aici și să nu vorbim despre aceste lucruri în afara acestui spațiu. De asemenea, vă rugăm să nu vorbiți despre evenimente care nu vă implică pe voi, ci pe alte persoane care sunt aici, pentru că dacă ei vor dori să aducă în discuție acele evenimente, o vor face cu siguranță.

Singura regulă: nu vorbiți în același timp. Dacă vreți să clarificați ceea ce spune un coleg/o colegă sau dacă nu sunteți se acord, vă puteți adresa unii celorlalți întrebări. Și nu uitați: recomand să vă protejați, adică să evitați să vorbiți despre acele lucruri împărtășite aici în afara acestui context. Respectăm intimitatea persoanelor, indiferent dacă ele sunt sau nu sunt aici: de aceea, vă rog să evitați să folosiți nume reale atunci când descrieți fapte sau evenimente.

Aveți întrebări?

Vă puteți prezenta rapid și vă puteți lipi un ecuson cu numele pe tricou?

INTREBĂRI/SUBIECTE DE DISCUȚIE

Prima secțiune (timp estimat 25 de minute)

1. Ne putem imagina că în experiența voastră, la fel ca oricine altcineva, fie trebuie să gestionați, fie a trebuit să gestionați o formă sau alta de violență. Ne-ați putea spune despre aceste episoade de violență, petrecute atât în școală, cât și în afara școlii?

Și o sugestie: dacă ați dori să relatați episoade de violență care nu v-au implicat direct, vă rugăm să nu dați numele celor implicați, pentru a nu le încălca dreptul la intimitate.

Am dori să vă rugăm să reflectați la acele episoade care vă vin în minte. Le puteți nota pe aceste post-ituri. Descrieți tipul de violență care s-a petrecut sau care a putut fi observată. Puteți nota câte un episod de violență pe fiecare post-it. Pentru acest lucru vom lua 5 minute.

(Întrebarea este una deschisă: pot fi numite diverse tipuri de violență, orice le vine în minte. Va fi apoi sarcina facilitatorilor să examineze exemplele în profunzime și în detaliu. Inițial, putem începe cu "asociații libere".)

Acum, că ați terminat, o să vă rog să lipim aceste post-ituri pe această foaie de hârtie, unul câte unul, la mijlocul mesei, și să ne povestiți despre aceste episoade și despre tipul de violență prezent.

Dacă povestirile fetelor/băieților nu sunt suficient de detaliate, utilizați următoarele întrebări pentru a obține mai multe informații:

- Verificați unde a avut loc violența. Concentrați-vă asupra a ceea ce s-a petrecut la școală.
- Verificați cine, dintre cei prezenți, a știut despre acest caz.
- Verificați dacă violența a fost săvârșită sau suferită.
- Verificați genul. Cred participanții că genul a fost un factor?
- Verificați violența între generații. Există o dimensiune generațională?
- Căutați originile culturale. Este rasismul un factor?
- Verificați statutul social și economic.
- Dizabilitatea?
- Orientarea sexuală? Practicile sexuale?
- Aspectul fizic?

A doua secțiune (timp estimat 20 de minute)

După ce ați colectat toate poveștile de violență, selectați două sau trei cazuri pe care ați dori să le discutați mai în profunzime. Specificați că acele cazuri luate în discuție vor avea legătură cu violențe săvârșite de elevi sau la care au fost supuși elevii.

Criteriile de selecție ale cazurilor care vor fi discutate în amănunt sunt:

- Cazurile care sunt cunoscute de majoritatea participanților

Diferențiați cât mai mult cazurile, apoi alegeți:

- Cazuri în care sunt implicate mai multe persoane din școala respectivă, mai mulți actori în contextul școlii în cauză
- Cazuri care implică conflicte între "egali"
- Cazuri care implică episoade de violență între generații

După ce ați selectat cazurile, treceți mai departe la a doua întrebare.

2. Aceste (două/trei) situații s-au petrecut la școală. Majoritatea le cunoașteți, însă poate nu toți. Îl puteți descrie în detaliu? (întrebările sunt adresate tuturor, e ales pe rând câte un episod).

Ați vorbit cu cineva despre asta? (selectați profesori/prieteni/psihologul școlii)

Cum te-ai simțit?

Cine a intervenit și cum?

În general, în situații asemănătoare, ce s-ar putea face pentru a fi gestionate mai bine?

Ce ar fi putut face diferit profesorii, pentru a gestiona mai bine situația și persoanele implicate?

Aici este important să fie stimulate diferite perspective asupra episodului selectat și să fie verificată percepția participanților în legătură cu modul în care școala a reacționat în situația respectivă.

A treia secțiune (timp estimat 20 de minute)

3. În lumina a ceea ce am discutat:

Când sunteți la școală vă simțiți în siguranță sau sunteți permanent în alertă?

Din câte cunoașteți, cum s-a pregătit școala pentru a preveni și/sau gestiona violența?

Există cursuri în domeniul egalității de gen?

Dacă da, ce credeți despre ele?

Spuneți-ne un lucru bun și un lucru rău pe care l-ați obținut de la cel mai recent atelier făcut aici, la școală.

Aveți informații despre resurse interne și/sau instituții sau organizații locale care se ocupă cu gestionarea și rezolvarea cazurilor de violență?

Dacă ați fi martori sau ați fi chiar voi într-o situație de violență, cu cine ați vorbi mai degrabă?

A patra secțiune (timp estimat 20 de minute)

4. Dacă ați avea o baghetă magică, ce soluții ați dori să ofere școala pentru a gestiona și preveni cazurile de violență?

ÎNCHIDEREA FOCUS-GRUPULUI

Având în vedere aceste aspecte despre care am dorit să vorbim, respectiv situațiile de violență care pot să apară în interiorul școlii și în afara ei, credeți că am omis ceva? Există și alte lucruri pe care ați dori să le adăugați?

Înainte de a ne lua la revedere, aș vrea să vă invit să ne reamintim cele spuse la începutul întâlnirii noastre:

- informația colectată va fi protejată și va rămâne anonimă, chiar și în contextul în care vom publica rezultatele cercetării;
- acest spațiu în care ne-am întâlnit este un spațiu de siguranță, protejat de un pact educațional, care presupune că:
- toată lumea a acceptat să respecte confidențialitatea în legătură cu lucrurile pe care le-am auzit, aflat, împărtășit și discutat pe parcursul acestei sesiuni
- fiecare participant a spus explicit că nu va spune mai departe altora conținutul și poveștile care au apărut aici și care nu vizează experiențele lor personale.

Ne bazăm pe cooperarea voastră deplină în acest sens.

Acum vă voi oferi materiale informaționale legate de instituțiile și organizații disponibile în zona voastră, în domeniul prevenirii violenței și susținerii celor care sunt victime ale violenței.

(fiecare participant primește o copie).

Anexa 2 Focus grup pentru profesori: un exemplu

INTRODUCERE (timp estimat 5 minute)

Mulțumim ca sunteți aici. După cum știți deja, v-am invitat să participați la acest focus grup (o discuție de grup) care vizează tinerii, violența și contextul școlar.

Eu sunt cercetătoare și lucrez la Centrul Parteneriat pentru Egalitate. Lucrez mult cu tinerii și lucrez în domeniul violenței. Sarcina mea aici este să facilitez o discuție de grup, dar și o dezbateră, oferind spațiu pentru opinii diverse. Pentru ca acest lucru să se întâmple, aș vrea să stabilim niște reguli. Pentru a ușura fluxul conversației, vă propun să ne adresăm unii celorlalți utilizând prenumele. Numele meu e Livia.

Acesta este un proiect de cercetare care abordează adolescența, violența și contexe școlare diverse, finanțat de Uniunea Europeană.

Focus grupul este de fapt o discuție despre o multitudine de teme, și va dura 1 oră și 30 de minute. Nu vom lua pauze în acest timp, iar după focus grup veți avea la dispoziție câteva minute înainte de a vă întoarce la lucrurile pe care le aveți de făcut.

Sunteți cu toții profesori la această școală, la clase diferite. Ați fost selectați să participați pentru că aveți multă experiență de lucru valoroasă pentru proiectul nostru. Însă nu trebuie să rămâneți, dacă ceva vă face să vă simțiți neconfortabil, puteți pleca.

Ne interesează punctele dvs. de vedere, ne interesează să auzim opiniile tuturor și ale fiecăruia dintre dvs. Conversația noastră va fi înregistrată, pentru că este dificil să ne bazăm pe memorie și, mai ales, pentru că ne dorim să luăm în considerare toate opiniile pe care dvs. le veți oferi.

Doar noi vom avea acces la înregistrări, iar în publicația pe care o vom lansa numele vor fi fictive, și nu vom oferi date de identificare ale școlii.

Propun un pact educațional: ne luăm angajamentul să protejăm tot ceea ce va fi spus aici. Am dori ca acesta să fie un spațiu de siguranță. De asemenea, vă cer să respectăm ceea ce fiecare dintre noi spune aici și să nu vorbim despre aceste lucruri în afara acestui spațiu. De asemenea, vă rugăm să nu vorbiți despre evenimente care nu vă implică pe dvs., ci pe alte persoane care sunt aici, pentru că dacă ei vor dori să aducă în discuție acele evenimente, o vor face cu siguranță.

Singura regulă: nu vorbiți în același timp. Dacă vreți să clarificați ceea ce spune un coleg/o colegă sau dacă nu sunteți de acord, vă puteți adresa unii celorlalți întrebări. Și nu uitați: recomand să vă protejați, adică să evitați să vorbiți despre acele lucruri împărtășite aici în afara acestui context. Respectăm intimitatea persoanelor, indiferent dacă ele sunt sau nu sunt aici: de aceea, vă rog să evitați să folosiți nume reale atunci când descrieți fapte sau evenimente.

Aveți întrebări?

Prima secțiune (timp estimat 25 de minute)

1. Ne putem imagina că în experiența dvs., ca profesor, fie trebuie să gestionați, fie a trebuit să gestionați situații de violență la școală. Ne-ați putea spune despre aceste episoade de violență?

Și o sugestie: dacă ați dori să relatați episoade de violență care nu v-au implicat direct, vă rugăm să nu dați numele celor implicați, pentru a nu le încălca dreptul la intimitate. Am dori să vă rugăm să reflectați la acele episoade care vă vin în minte. Le puteți nota pe aceste post-ituri. Descrieți tipul de violență care s-a petrecut sau care a putut fi observată. Puteți nota câte un episod de violență pe fiecare post-it. Pentru acest lucru vom lua 5 minute.

(Întrebarea este una deschisă: pot fi numite diverse tipuri de violență, orice le vine în minte. Va fi apoi sarcina facilitatorilor să examineze exemplele în profunzime și în detaliu. Inițial, putem începe cu "asociații libere".)

Acum, că ați terminat, o să vă rog să lipim aceste post-ituri pe această foaie de hârtie, unul câte unul, la mijlocul mesei, și să ne povestiți despre aceste episoade și despre tipul de violență prezent.

- Verificați unde a avut loc violența. Concentrați-vă asupra a ceea ce s-a petrecut la școală
- Verificați cine, dintre cei prezenți, a știut despre acest caz
- Verificați dacă violența a fost săvârșită sau suferită
- Verificați genul. Cred participanții că genul a fost un factor?
- Verificați violența între generații. Există o dimensiune generațională?
- Căutați originile culturale. Este rasismul un factor?
- Verificați statutul social și economic
- Dizabilitatea?
- Orientarea sexuală? Practicile sexuale?
- Aspectul fizic?

A doua secțiune (timp estimat 20 de minute)

După ce ați colectat toate poveștile de violență, selectați două sau trei cazuri pe care ați dori să le discutați mai în profunzime. Specificați că acele cazuri luate în discuție vor avea legătură cu violențe săvârșite de elevi sau la care au fost supuși elevii.

Criteriile de selecție ale cazurilor care vor fi discutate în amănunt sunt:

- Cazurile care sunt cunoscute de majoritatea participanților

Diferențiați cât mai mult cazurile, apoi alegeți:

- Cazuri în care sunt implicate mai multe persoane din școala respectivă
- Cazuri care implică conflicte între "egali"
- Cazuri care implică episoade de violență între generații

După ce ați selectat cazurile, treceți mai departe la a doua întrebare.

2. Aceste (două/trei) situații s-au petrecut la școală. Majoritatea le cunoașteți, însă poate nu toți (întrebările sunt adresate tuturor, e ales pe rând câte un episod).

Haideți să începem cu acest episod. Îl puteți descrie în detaliu?

Din perspectiva dvs., ce rol a avut școala în a descoperi și gestiona dinamicile acestea de violență?

Ce ați făcut, punctual, atunci când v-ați confruntat cu episodul de violență despre care vorbim?

Pentru a interveni în aceasta situație, ce instrumente aveți la dispoziție?

De ce anume ați avea nevoie pentru a vă simți mai încrezător și a interveni cu mai multă ușurință?

În această parte este important să stimulați diversele perspective despre episoadele respective și să verificați percepția participanților legată de modul în care școala a reacționat.

A treia secțiune (timp estimat 20 de minute)

3. Cunoașteți existența unor inițiative (întâlniri, cursuri etc.) organizate de școală pentru a promova egalitatea de gen și nediscriminarea și pentru a preveni violența?

- Care sunt acestea?
- Ce părere aveți despre ele? Ne puteți spune un element util și un element mai puțin util despre programele educaționale în aceste domenii promovate aici, la școală?
- Cum le percep elevii?
- Cunoașteți diferite instituții sau organizații în localitate care se ocupă de gestionarea și soluționarea cazurilor de violență?
- Care sunt conexiunile școlii cu aceste instituții sau organizații?

A patra secțiune (timp estimat 20 de minute)

4. În opinia dvs., ce rol suplimentar ar putea avea școala în a crește nivelul de conștientizare, în a gestiona și rezolva situațiile de violență?
5. De ce sprijin ați avea nevoie pentru a avea un rol mai puternic în identificarea și gestionarea cazurilor de violență?
6. Dacă ați avea o baghetă magică, ce activități, instrumente sau inițiative ați crea pentru a fi mai pregătiți să gestionați și să preveniți violența în mediul școlar?

ÎNCHIDEREA FOCUS GRUPULUI

Având în vedere aceste aspecte despre care am dorit să vorbim, respectiv situațiile de violență care pot să apară la nivelul elevilor:

Credeți că am omis ceva? Există și alte lucruri pe care ați dori să le adăugați?

Înainte de a ne lua la revedere, aș vrea să vă invit să ne reamintim cele spuse la începutul întâlnirii noastre:

- informația colectată va fi protejată și va rămâne anonimă, chiar și în contextul în care vom publica rezultatele cercetării;
- acest spațiu în care ne-am întâlnit este un spațiu de siguranță, protejat de un pact educațional, care presupune că:

- toată lumea a acceptat să respecte confidențialitatea în legătură cu lucrurile pe care le-am auzit, aflat, împărtășit și discutat pe parcursul acestei sesiuni
- fiecare participant a spus explicit că nu va vorbi mai departe, în exterior, despre conținutul și poveștile care au apărut aici și care nu vizează experiențele lor personale.

Ne bazăm pe cooperarea dvs. deplină în acest sens.

Acum vă voi oferi materiale informaționale legate de instituțiile și organizații disponibile în zona dvs. în domeniul prevenirii violenței și susținerii celor care sunt victime ale violenței.

(fiecare participant primește o copie).

Bibliografie

Albanesi, Cinzia, Focus grupuri, Carocci, Roma, 2004 (italiană)

Bosi Alessandro și Manghi Sergio, Felul în care arată victima, noi provocări în civilizarea relațiilor, Franco Angeli, Milano, 2009 (italiană)

Bozzoli Alessandra, Merelli Maria, Ruggerini Maria Grazia, Partea întunecată a bărbaților, Violența bărbaților împotriva femeilor: modele culturale de intervenție, Ediesse, Roma, 2013 (italiană)

Ciccone Stefano, A fi bărbat între putere și libertate, Rosenberg & Sellier, Torino, 2009 (italiană)

Creazzo Giuditta e Bianchi Letizia, Bărbați care abuzează femei: ce e de făcut?, Carocci, Roma, 2009 (italiană)

Frisina Annalisa, Focus grupuri - Un ghid practic, Il Mulino, Bologna, 2010 (italiană)

Giomi Elisa e Magaraggia Sveva, Relații brutale, gen și violență în cultura media, Il Mulino, Bologna, 2017 (italiană)

Franci Giovanna, Victimizarea secundară: domenii de cercetare, teorii și scenarii, Jurnalul de criminologie, victimologie și siguranță - Vol. V - N. 3 - Septembrie-Decembrie 2011 (italiană)

Magaraggia Sveva, Cherubini Daniela (editat de), Bărbați împotriva femeilor? Rădăcinile violenței masculine, Utet, Torino, 2013 (italiană)

Manual pentru instruire și activități educaționale în licee, Campagna del Fiocco Bianco, Bologna, 2007; disponibil online www.fioccobianco.it (italiană)

Raport Istat 2014, Număr de victime și forme de violență, disponibil online (<https://www.istat.it/it/violenza-sulle-donne/il-fenomeno/violenza-dentro-e-fuori-la-famiglia/numero-delle-vittime-e-forme-di-violenza>) (italiană)

Stagi Luisa, Focus-grupul ca tehnică de evaluare. Beneficii, puncta slabe, potențial. Revizuire italiana a evaluării • n. 20 • octombrie-decembrie 2000 (italiană)

Krueger Richard A., Proiectarea și moderarea focus-grupurilor, Thousand Oaks, CA: Sage, 2002

Zammuner Vanda Lucia, Focus-grupuri, Il Mulino, Bologna, 2003 (italiană)